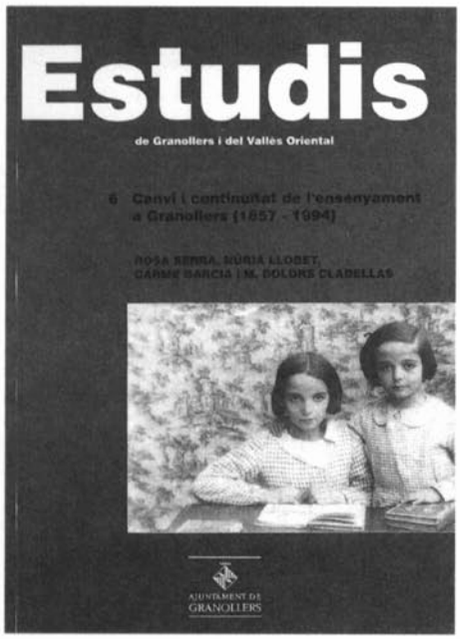

Canvi i continuïtat de l'ensenyament a Granollers (1857-1994)

Rosa SERRA, Núria LLOBET, Carme GARCIA, M. Dolors CLADELLAS

Estudis de Granollers i del Vallès Oriental, núm. 6.
Ajuntament de Granollers. Granollers, 1995, 217 pàg.

Ressenya

Joan Pagès i Blanch

Professor de Didàctica de les Ciències Socials de la UAB

Una de les principals evidències de l'existència del canvi i la continuïtat en història és l'estudi de l'evolució d'aquelles institucions creades per cobrir demandes socials. L'escola, com a institució social, és de creació recent, forma part de la contemporaneïtat, tot i que es poden trobar antecedents en temps molt més allunyats com el món clàssic. Malgrat aquesta circumstància, l'escola és i ha estat una institució viva, dinàmica, i ha hagut d'adaptar-se als ritmes evolutius dels darrers cent cinquanta anys. Per això les autores parlen de canvi i continuïtat.

Continuïtat en la funció i, en part, en les seves finalitats, en la concepció de l'ensenyament i de l'aprenentatge, en alguns edificis, en el rol del magisteri. Canvis en algunes concepcions de l'ensenyament, en les teories de l'aprenentatge, en els sabers, en les demandes concretes de la societat, en les pròpies finalitats d'allò que s'ensenya i, en conseqüència, en l'ordenació del sistema educatiu, en l'allargament del tram de l'escolaritat, en el nombre d'alumnes per aula, en la ubicació territorial dels edificis i, a vegades, en la pròpia concepció arquitectònica de l'espai escolar.

Les autores ressegueixen alguns dels principals canvis i continuïtats produïts en l'ensenyament a Granollers en el període que va des de l'any 1857 -data de l'aprovació de la Llei Moyano, primera llei espanyola que estableix l'obligatorietat de l'ensenyament entre els sis i els nou anys- fins l'any 1994.

L'abast del període comprès en aquest estudi és prou ample com per poder fer evidents els canvis i les continuïtats produïts a l'ensenyament a Granollers i, alhora contextualitzar-los. El caràcter generalista del llibre i la mateixa amplitud temporal les obliga a reduir necessàriament, creant una esquematització dels períodes estudiats.

La primera part del treball, *Visió general de l'ensenyament (1857-1994)*, està dedicada a l'evolució i la

contextualització dels canvis produïts en l'ensenyament. Les autores fan un esforç de síntesi important, i permet al lector ubicar-se correctament en el canvi i en la continuïtat. Descriuen l'impacte dels canvis demogràfics, econòmics, polítics i legislatius en l'evolució de l'ensenyament, així com l'evolució de les lleis d'educació, de la població escolaritzada o de les concepcions educatives predominants i alternatives, en cada moment històric, tant a Granollers com al conjunt de Catalunya i Espanya, amb les referències internacionals pertinents per comprendre un determinat canvi. Per exemple, la introducció del moviment de l'Escola Nova i del mètode Montessori.

És en aquesta síntesi on apareix la dificultat de combinar un estudi de llarga durada amb l'aprofundiment en l'estudi de l'impacte d'un canvi o, contràriament, en el de la pervivència d'una situació. Cal dir que el moviment de l'Escola Nova en el primer terç del nostre segle, o la presència dels moviments de renovació pedagògica a partir dels anys setanta a pràcticament tot Catalunya, no van ser moviments massius que van afectar a tot l'ensenyament, en realitat, van ser moviments minoritaris, molt importants sens dubte, dins del conjunt del sistema educatiu però no van poder canviar la concepció de l'ensenyament i de l'aprenentatge del conjunt d'escoles, mestres i alumnes del país. Es pot comprovar l'impacte puntual d'aquests moviments a les escoles de Granollers.

En la segona part, *Guia de serveis*, les autores presenten un exhaustiu estudi de cadascun dels centres educatius de Granollers, ordenats per cicles educatius quan tracten l'ensenyament reglat, i per tipologies quan parlen d'altres centres i de serveis educatius. De cada centre ofereixen informació sobre la seva adscripció, el número d'alumnat, les dependències, les activitats, etc. La inclusió d´una breu ressenya de la història de cada centre permet il·lustrar l'evolució exposada en la primera part i comprovar la seva concreció.

En la tercera part, *Escoles tancades*, les autores presenten un estudi de cada centre, semblant al de la segona part, i els classifiquen en funció de les raons que van justificar el seu tancament: a causa de l'aplicació de la Llei General d'Educació, per jubilació del titular... Representa la reconstrucció de la institució escolar local.

La relació entre la primera part i les dues restants permet comprendre millor aspectes, com ara el fet que la major part d'escoles bressol de Granollers es creïn a partir de la dècada dels anys vuitanta, o els canvis que s'han produït en alguns centres de primària i de secundària. I, òbviament, també, les raons del tancament d'un bon nombre d'escoles quan es va aplicar una determinada legislació i no els va ser favorable per a la seva continuïtat.

En la seqüenciació històrica i l'aportació de la imatge fotogràfica es pot comprendre el valor que la societat ha atorgat a la infància. En el llibre no s'analitzen totes les causes i conseqüències perquè no és la pretensió de les autores ni l'objectiu del llibre sinó que es centren en la història de l'ensenyament dins la història local.

La contextualització, per una part, i, per l'altra, les pautes de treball, ordenades de general a particular creen una estructura d'estudi i predisposen a comprendre el període estudiat.

L'obra assoleix les finalitats marcades per les autores que, com assenyalen a les conclusions, «és la sistematització i l'ordenació de dades dels centres educatius de la ciutat (...) i la creació d'un banc de dades actualitzat i d'accés públic». És el primer pas per prosseguir en la recerca sobre com ha estat i com és l'ensenyament que s'ha practicat i es practica a les aules. Un pas important per la gran quantitat de dades que posen a l'abast de la investigació educativa, dels mestres i de la ciutadania de Granollers.

Obres com aquestes permeten no només aprofundir en el coneixement del passat i del present, sinó disposar d'elements per enfrontarnos críticament i creativa als reptes del futur. Un futur que, en la meva opinió, ja no necessitarà —com ja no necessita ara— escoles i ensenyaments que informin i sociabilitzin, sinó que eduquin a persones per a què pensin, sentin i actuïn, és a dir, per a què es converteixin en protagonistes del seu propi aprenentatge i en agents actius de la construcció del seu futur personal i social.